

OPONENTNÍ POSUDEK DOKTORSKÉ PRÁCE

Doktorand RNDr. Mgr. Jan D. BLÁHA

Školitel doc. Mgr. Karel STIBRAL, Ph.D.

Oponent: Doc. RNDr. Milan V. DRÁPELA, CSc.

**Název doktorské práce: ESTETICKÉ HODNOTY KARTOGRAFICKÝCH DĚL
UŽIVATELSKÉ ASPEKTY V RÁMCI HODNOCENÍ KARTOGRAFICKÝCH DĚL**

Aktuálnost námětu doktorské práce

Komentář:

Práce má název, který spadá do oblasti v rámci kartografie dosud teoreticky systematicky nepracované, či zpracované pouze přehledným způsobem. Plně souhlasím s autorem, že každý kartografický produkt má kromě odborného obsahu a technického provedení také estetickou hodnotu. V první části práce jinými slovy upozorňuje na známou poučku, že hlavní při tvorbě každé mapy je její účel, tzn. cíl ke kterému má sloužit, okruh budoucích uživatelů a způsob užití a práce s mapou, to vše s akcentem na uživatele i jeho asociativní (uživatelskou vstřícnost map) a estetické vnímání. Řešený problém je mezioborový. V době moderních technologií je tedy nezbytné věnovat se i estetické úrovni kartografických produktů. Také z tohoto pohledu je téma aktuální.

Přístup k řešení

Komentář:

Předložená a oponovaná doktorská disertační práce (dále DDP) je teoretická, ovšem opřená i o terénní výzkum. Cíl a dílčí cíle v úvodu práce opět nejsou exaktně formulované, ale vyplývají jak názvu DDP a textu úvodu, tak i z celého obsahu práce. Rešeršní část o metodách výzkumu zaměřených na hodnocení map je provedena profesionálně (viz též poznámky oponenta na konci posudku) a následně použité metody v této práci přinesly výsledky v teoretické oblasti. Oponent považuje výsledek práce za velmi kvalitní podnět pro další rozpracování. Je nutné ocenit mezioborový přístup disertanta.

Kvalita a správnost dosažených výsledků

Komentář:

Z kartografického hlediska nelze zcela objektivně hodnotit předloženou DDP, přestože v textu byla prezentována také teoretická východiska hodnocení estetické funkce map. Kap. 2 je převážně filozoficky pojatá s celou řadou v kartografii dosud neužívaných pojmů – termínů (viz připomínky a dotazy). V části 2.4 na str.55-75 se autor obšírně věnuje barvě jako o významném výrazovém prostředku v kartografické produkci a jejímu vlivu na estetické vnímání uživatele. Při tom však zcela opomíjí český učební text z roku 1983 (není v posuzované práci citován), který se jako první obšírně věnoval z pozice kartografa barvě obecně i v kartografické praxi a patrně rozpoutal zájem o tento fenomén mezi kartografy a dalšími autory od počátku devadesátých let minulho století, citovanými na str.59,ř.11-16. Oponent souhlasí s autorovým návrhem postupu hodnocení kartografických děl z hlediska estetiky a uživatelské vstřícnosti, uvedeným s komentáři v podkap. 3.4-3.8 na str.105-124. Ke kap.4: Objektivizace hodnocení map podle F. Miklošika je prakticky použitelná pro hodnocení map zejména z hlediska řešení úloh uživateli a uživatelské funkce map (viz str.125,odst.2). Snaha autora aplikovat objektivizaci hodnocení map na estetiku však oponent považuje za velmi problematické. V této kapitole podle názoru oponenta jde spíše o „formalizaci“ hodnocení (úsudků) estetického vnímání. Např. estetické vnímání asijských etnik je totiž jiné než afirických etnik nebo u Evropanů, v každé skupině je toto vnímání navíc individuální, proto jeho hodnocení snad ani nelze objektivizovat.

Původnost dosažených výsledků

Komentář:

Po prostudování DDP oponent došel k závěru, že prezentované výsledky jsou dílem disertanta, či autorského kolektivu jehož byl členem. Oponent hodnotí také značné mezioborové vědomosti uplatněné v prezentované teorii, kterou považuje za dobrý základ pro budoucí aplikaci. Samotná DDP je provedena s hlubokým estetickým citěním autora.

Publikování výsledků

Komentář:

Autor uvádí samostatný seznam své publikační činnosti 7 titulů na str. 12, se kterými v dalších kapitolách a podkapitolách pracuje. K práci je připojen obsáhlý seznam literatury na str. 192-204, kde zpracovatelovo jméno se objevuje celkem u 25 z celkem 187 titulů, z toho u 12 jako spoluautor. Některé tituly uvedené v seznamu s tématem hodnocené práce souvisí velmi vzdáleně, např. Čelikovský, V. 2004 nebo Král, V. 1975 a další. Oponent poznamenává, že by v seznamu zdrojů a literatury prospělo, kdyby tituly byly na str.192-204 průběžně číslovány v hranatých závorkách [X] a v textu pak byly citovány s uvedením stránek, např. na str.118,ř.23 místo Talašová (ibid., 107-111) by byla citace [167,s.107-111], tzn. podobně jak je např. citováno na str.109-114 této DDP.

ohlasy výsledků

Komentář:

Ohlasy výsledků oponent předpokládá spíše v oblasti tematického zaměření disertační práce, než v kartografii jako takové. Proto tento bod není hodnocen.

Uplatnitelnost výsledků pro rozvoj oboru a další bádání

Komentář:

Výsledky DDP uvedené zejména v kap. 3-6 lze využít pro rozvoj teorie kartografie především ve vzdělávacím procesu při studiu vědního oboru kartografie. Nelze přijímat obecně rozšiřovaný názor, že každý, kdo má k dispozici prostorová data či informace může vytvářet mapy, zejména to platí pro komerční účely. Z tohoto hlediska by v přednáškách kartografie měl být úloze estetického vnímání a uživatelské vstřícnosti map věnován větší prostor zvláště v rámci kódování informací při tvorbě nového kartografického produktu.

Splnění požadavků na doktorskou práci - úroveň doktorské práce

Komentář:

Práce je velmi rozsáhlá a disertant musel při jejím zpracování prozkoumat enormní množství studijního materiálu. DDP prospělo mezioborové studium a zaměření autora. Práce je svým způsobem průkopnická, kompletuje dosavadní dílčí roztržštěné příspěvky jiných autorů a přináší nové poznatky pro zkvalitnění kartografické produkce, používající nové technologie. Po grafické stránce je zpracována velmi pečlivě s estetickým projevem autora.

Závěrečné zhodnocení doktorské práce

Ve smyslu zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách, § 47 a Studijního a zkušebního řádu, čl. 18, hodnotím předloženou disertační práci takto:

Práce je velmi rozsáhlá, text DDP má rozsah 19,60 MB a přílohy dalších 37,24 MB. Vznikala již počátečních ročníkových pracích a diplomové práce autora. Byla obohacena o výsledky získané v rámci dvou výzkumných projektů. Disertant projevil velkou péli, zpracoval ohromné množství podkladového materiálu i údajů z terénního výzkumu. Autor použil pro rozpracování kapitol 2 až 6 svoje publikace citované na str. 12, které doplnil komentáři a rozpracováním teorie. Navíc kap.6, která se nejvíce věnuje estetické funkci map kreativě tvorby map, autor významně obohacuje kartografickou teorii. Závěr – kapitola 7 vystihuje přínos disertační práce pro teorii kartografie, kartografy a jejich tvorbu. Důležité je autorovo zapojení uživatele do hodnocení map. Oponent však objektivizaci hodnocení estetiky zejména pomocí matematických vztahů nepovažuje za reálnou. Objektivizaci lze zřejmě použít pro hodnocení uživatelské vstřícnosti, naopak hodnocení estetiky map lze patrně pouze formalizovat analýzou kritérií, daných formální stavbou úsudků.

Konstatuji, že doktorská disertační práce splňuje ustanovení § 47, odst. 4 zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách. Doporučuji k obhajobě.

**Doporučuji , aby po úspěšné obhajobě byl
RNDr. Mgr. J.D.Bláhovi udělen akademický titul „doktor“, tj. „Ph.D.“**

Ano

Datum :13.6.2013

Podpis hodnotitele : Doc. RNDr. Milan V. DRÁPELA, CSc.

Připomínky a dotazy:

str.15,ř.13: „sémologie“ je obecně chápána jako synonymum k „sémiotice“ - v jakém slova smyslu tedy doktorand píše o „sémilogicko-sémiotickém modelu“ ?, tento záznam podle názoru oponenta nevysvětluje ani první dva odstavce v části 2.2.2 na str.24 – dále na str.15,ř.14, J. Pravda uvádí a popisuje „mapovou stylistiku“ jako podsystém „mapového jazyka“ nikoliv jako dva rovnocenné pojmy, jak ale vyplývá z autorova textu;

str.17, část 1.2.4: jaký vztah nebo rozdíl chápe autor mezi pojmy „metodický přístup“ a „metoda“ použité v této části a v příslušném textu?

str.21,ř.25-26 a jinde: slova „recipovat“ a „recepce“ mají různé významy, např. „přebírání“, „příjem“, „vnímání“, „chápání“ – v jakém slova významu máme těmto pojmům rozumět; při tom pojem „percepce“ je v kartografii a geografii obecně chápán jako „vnímání“;

str.22,ř.10: „ideální mapa“ – srovnej ve fyzice „ideální plyn“;

str.22,ř.21: „(ibbid.)“ chybí označení stránky;

str.23,ř.19: je také mentální mapa pouze jedním z obrazů „pravdy“, tj. reality ?

str.37,ř.5-4 zdola: protože autor pojímá do textu své DDP i své dříve publikované příspěvky a tyto komentuje, pak zmíněná publikace v anglickém znění měla být uvedena v seznamu literatury na str.54 Kuchař K. (1961): *Early maps Bohemia, Moravia and Silesia*. Praha : ÚSGK, 74 str. + 12 příl. a stejná citace pak v hlavním seznamu na str.192-204;

str.55,ř.9 zdola: překlep, místo „bravy“ má být „barvy“ a na ř.4 zdola „... může svědčit ...“;

str.59: „Parametry barvy“ – popisuje spíše „vlastnosti barvy“ jako psychologické vjemy, kdežto pojem „parametr“ je v kartografii se užívá spíše pro měřitelnou vlastnost v určitých jednotkách;

str.80,ř.26: odkaz na „obrázek 1“ se týká zřejmě „obr.1“ na str.13, který byl pak autorem upravený na obrázek „Fig.14.1.“ na str.89;

str.81,ř.11: má být „(in Komárková 2011,s.65-66)“

str.82,ř.17: není správná citace „... Bláha 2005ab“, ale „... Bláha 2005a, 2005b“

str.83,odst.1: nejednotnost v psaní citací autorů a kulatých závorek;

str.126,ř.4 textu zdola: překlep, místo „dána“ má být „daná“;

str.128,ř.3 zdola: ve slově „stanovány“ měl autor na mysli buď „stanovovány“ nebo „stanoveny“?

str.129,ř.4 zdola: patrně chybí „mají“ tedy „... poznatky mají nemalý vliv ...“;

str.132,ř.21 aj.: zkratka „tj.“ se píše dohromady;

str.144-149: jak lze implementovat fuzzy logiku do hodnocení z hlediska estetiky map? – viz poznámku, odst.2;

str.154,ř.11: o který „vztah 3.1“ pro agregační funkci se v DDP nebo na příl.2 jedná?

str.154,ř.7 zdola: pojem „mentální mapa“ není v textu definován;

str.155: u obr.16 chybí legenda;

str.158,ř.2-1 zdola: pokud se věta týká „rozšíření koncepce“, pak „ji“ nikoliv „jej“ podává F. Miklošik;

str.160,tab.1 pokrač.: pro zkratky jazyků je vhodné používat dvou- nebo třípísmenové kódy ISO 639;

str.170, ř.12-10 zdola: autor uvádí, že „... zdroj nápadu či námětu, tvůrce skici (jedna či více osob), toto vymezení přitom nemá vliv na autorské právo, podle něhož námět díla není sám o sobě dílem (odst. 6, § 2 zákona č. 121/2000 Sb.)“ – ovšem nápad či námět lze považovat za „know how“ ve smyslu zákona č. 151/1997 Sb., zejména § 17/1 - s přihlédnutím k Listině základních práv a svobod v úvodu ústavního zákona č. 23/1991 Sb., čl. 34/1 a mezinárodně uznávané Bernské konvence o ochraně děl literárních a uměleckých, hlavně čl. 2 (poslední úplné znění se všemi revizemi a dodatky na internetové adrese <http://www.wipo.int>) a podléhá tedy ochraně v souvislosti s autorským právem;

str.177,ř.7-8: tvrzení, že „... například v územním plánování dosud žádný uzákoněný znakový klíč neexistuje ...“ není pravdivé – viz „Unifikace značek pro grafické části územně plánovací dokumentace“, vyd. TERPLAN a URBION z pověření Federálního ministerstva techniky a investičního rozvoje, MVaT ČSR a MVaT SSR, 1976, 20 str. A4;

str.184,pod čarou: autor v textu cituje a pod čarou uvádí dva tituly, které nejsou v seznamu použité literatury na str.192-204;

str.185,pod čarou: autor v textu cituje a pod čarou uvádí další titul, který není v seznamu použité literatury na str.192-204;

str.186,ř.3: chybně uvedené jméno, má být „Černá ...“;

str.187,ř.6: „metoda“ je postup nebo návod či podobně, v tomto případě se jedná spíše o „vyjadřovací prostředky“;

str.187,pod čarou: autor v textu opět cituje a pod čarou uvádí další titul, který není v seznamu použité literatury na str.192-204;

příl.5, str.94 sl.1, ř.12: autor se odvolává na literaturu [5] a [1], aniž by uvedl vztah pro stanovení vah a následně do hranatých závorek citoval autory - bez konkrétního uvedení nutných vstupů a postupů si čtenář jen časově náročně a obtížně může ověřovat použitou metodiku, případně ji používat;
příl.9, str.89, sl.2, ř.3: co rozumí doktorand pod pojmem „obsahová náplň“?

Poznámky:

Disertační práce z 205 stran číslovaného obsahuje 96 stran kopií již dříve publikovaných prací autora. V seznamu použité literatury a zdrojů na str. 192-204 autor zapisuje 187 titulů, při čemž shodně s tímto seznamem je opět plně uvedeno 84 titulů v seznamech literatury kopírovaných již publikovaných příspěvků, a to na str. 54, 103-104, 114, 142 a 179 (z toho některé tituly na různých stránkách opakovaně dvakrát i třikrát). Naopak v seznamu neuvádí použité tituly – viz připomínky ke str. 184, 185 a 187.

Publikaci č. 5 na str. 130-143 si každý čtenář resp. hodnotitel kvantifikace a objektivizace hodnocení map z hlediska jejich estetiky a uživatelské vstřícnosti může dohledat a prostudovat. Doktorand na uvolněných stránkách místo reprodukováné publikace pak mohl pouze uvést hlavní myšlenky, vlastní výsledky v této publikaci či ji obšírněji komentovat a pak přímo na příkladu dokumentovat, jak je využitelný např. vztah (4.3) na str. 145. To by doktorand prokázal tím, že by zařadil do textu dvě nebo tři ukázky map ze stejného území přibližně ve stejném měřítku od různých vydavatelů (podobně jak je např. v příl.2, str.96, obr.11 a 12). Potom provedl porovnání párových map podle kritérií, které by specifikoval, dosadil do vztahu (4.3), zpracoval – vypočetl (ne pouze odkazem na první dva řádky na str. 146 pod písmenem d) na Choquetův integrál a metodu nejmenších čtverců) a vyhodnotil estetickou hodnotu a uživatelskou vstřícnost. Oponent a pozdější hodnotitelé map by pak mohli posoudit, jaká je struktura kritérií, jak matematicky postupovat, hodnotit výsledek a do jaké míry je uvedený vztah (4.3) pro posouzení estetické hodnoty a uživatelské vstřícnosti vhodný a aplikovatelný k dalšímu použití. Pokud nelze prokázat vztah mezi estetickou hodnotou a uvedeným vztahem, potom název podkapitoly 4.3 je zavádějící a zřejmě ani podkapitola neměla být takto do DDP ani zařazena.

Za poněkud nešťastné považuje oponent četné autorovy odkazy v textu, např. na str.160, ř.18 zdola „... z předem stanovené metodiky (Bláha, 2006a), ...“ místo toho, aby přímo uvedl metodiku a teprve potom v závorce citoval odkaz na literaturu, ve které si čtenář či uživatel případně může ověřit a rozšířit poznatky autora metodiky.